Kaderinstructie Nederlandse inzet voor de 13e Ministeriële Conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO)

Abu Dhabi, Verenigde Arabische Emiraten
Week van 26 februari 2024

Inhoudsopgave

1. Doel Kaderinstructie
2. Terugblik MC12
3. Context MC13
4. Algemene inzet NL
5. Prioriteiten
6. Instructies

1. Doel Kaderinstructie

In de week van 26 februari 2024 zal in Abu Dhabi, Verenigde Arabische Emiraten de 13e Ministeriële Conferentie van de WTO (hierna: MC13) plaatsvinden. Deze kaderinstructie zet de prioriteiten van het Nederlands beleid uiteen voor de aanloop naar MC13 en voor tijdens de Conferentie zelf. De kaderinstructie dient als input voor de multilaterale inzet van het Koninkrijk der Nederlanden bij de WTO in Genève, als kader voor de Nederlandse inbreng in de Raad Buitenlandse Zaken Handel (RBZ/Handel) en het Handelspolitiek Comité (TPC) van de EU, alsmede voor bilaterale gesprekken. De kaderinstructie geeft uitvoering aan de nota voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking (BHOS) 'Doen waar Nederland goed in is', waarin het kabinet zich richt op het versterken van het op regels gebaseerde multilaterale handelssysteem, met bijzondere aandacht voor open markten, digitalisering en verduurzaming, en met aandacht voor de belangen van ontwikkelingslanden[1].

De Kaderinstructie is er voor het gehele Koninkrijk der Nederlanden. Het land Nederland wordt als lidstaat van de Europese Unie in Genève vertegenwoordigd door de Europese Commissie. Tegelijkertijd behartigt het Koninkrijk der Nederlanden de belangen van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten bij de WTO. Daarbij is relevant dat Curaçao zelfstandig lidmaatschap van de WTO nastreeft; binnenkort zal bij de WTO een specifieke Werkgroep van start gaan in het kader van het toetredingsproces van Curaçao. Ook heeft het Koninkrijk der Nederlanden in de WTO oog voor de bijzondere en vaak kwetsbare positie van Small Island Developing States (SIDS), zoals Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

[1] Kamerstukken II, vergaderjaar 2021-2022, 36 180, nr. 1

2. Terugblik MC12

De 12e Ministeriële Conferentie (MC12) van de WTO vond plaats van 12 tot en met 17 juni 2022 in Genève, Zwitserland. Het Koninkrijk der Nederlanden werd daarbij vertegenwoordigd door een delegatie onder leiding van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Tegen de verwachtingen in heeft de Conferentie tot een breed pakket aan uitkomsten geleid – het meest omvangrijke pakket sinds MC9 in 2013. Het pakket omvatte een multilateraal uitkomstendocument met o.a. passages over WTO-hervorming, milieu, klimaat en gender; een (deel-)akkoord ter beperking van schadelijke visserijsubsidies; een verklaring over voedselzekerheid en een besluit om *World Food Program*-inkopen uit te zonderen van exportrestricties; een brede *Trade & Health*-verklaring en een besluit over intellectuele eigendomsrechten en vaccins; en verlenging van het moratorium op e-commerce-tarieven. Deze uitkomsten mogen gelden als een belangrijk resultaat voor de WTO en voor het Koninkrijk der Nederlanden als open economie en handelsland. Dit pakket komt voor een groot deel overeen met de Nederlandse inzet voor MC12, zoals geschetst in de Geannoteerde Agenda voor de RBZ/Handel van 3 en 12 juni 2022.[2]

Tegelijkertijd heerste onder veel ontwikkelingslanden, met name de minst ontwikkelde landen (LDC's), teleurstelling over de afloop van MC12. Dit kwam met name doordat er op dossiers die voor ontwikkelingslanden belangrijk zijn – landbouw in het bijzonder – geen grote doorbraken waren. Zij vonden verder dat er te weinig aandacht is voor ontwikkeling in de WTO. Ook leefde er onder ontwikkelingslanden met een kleiner handelsvolume het gevoel dat ze onvoldoende meegenomen waren in de onderhandelingen; naar verwachting zullen zij deze zorgen opbrengen in de aanloop naar en tijdens MC13.

3. Context MC13

De stijgende geopolitieke spanningen van de afgelopen jaren raken ook de WTO ten volle en compliceren samenwerking tussen de 164 WTO-leden verder. De Russische invasie van Oekraïne leidt ook in de WTO regelmatig tot felle woordenwisselingen. Oekraïne en partners, waaronder de EU, blijven zich uitspreken tegen pogingen van Rusland de rest van de wereld ervan te overtuigen dat het de sancties zijn die oneigenlijk zijn en voedsel- en energieprijzen wereldwijd opstuwen. Verder wordt binnen de WTO het gesprek over industriële subsidiëring steeds prominenter gevoerd. Ontwikkelde landen vinden dat landen als China met hun oneigenlijke staatsteun al enige tijd het mondiale gelijke speelveld ondergraven. Ontwikkelingslanden zijn kritisch over de groeiende steun van ontwikkelde landen aan industrie en bedrijfsleven voor het mitigeren van de impact van de pandemie en in het kader van vergroening. Zij benadrukken dat zij bij lange na niet de fiscale ruimte hebben dat ook te kunnen doen. De VS weigert daarnaast nieuwe rechters goed te keuren voor het Beroepslichaam (*Appellate Body*) van de WTO, waardoor dit sinds eind 2019 niet meer functioneert. Verschillende landen hebben lokale productievereisten ingesteld, tegen WTO-regels in. Het meest in het oog springende voorbeeld

[2] Kamerstukken, vergaderjaar 2021–2022, 21 501-02, nr. 2503

hiervan is de Amerikaanse *Inflation Reduction Act* (IRA). Ook ziet een groot aantal ontwikkelingslanden, onder aanvoering van India en Zuid-Afrika, heil in het afzwakken van de huidige WTO-regels, bijvoorbeeld regels betreffende subsidies en bescherming van intellectueel eigendom. Ook maken India en Zuid-Afrika principieel bezwaar tegen het gebruik van plurilaterale akkoorden (*Joint Statement Initiatives*, JSI's) in de WTO, waardoor zij nieuwe regelgeving in kleinere verbanden van WTO-leden blokkeren. Het krachtenveld is daarmee ingewikkeld voor het komen tot grote doorbraken, des te meer omdat besluitvorming in de WTO in beginsel met unanimiteit gebeurt.

De Europese Unie ligt tegelijkertijd in toenemende mate zelf onder vuur in de WTO. Een groot aantal landen ziet unilaterale EU-instrumenten met handelseffecten – de *Carbon-Border Adjustment Mechanism* (CBAM), de ontbossingsverordening, en de dwangarbeidverordening –, evenals strenge sanitaire en fytosanitaire eisen op het gebied van landbouwgoederen als verkapt protectionisme en een mogelijke schending van het WTO-recht. De Europese Commissie doet haar best in Genève om uit te leggen dat deze instrumenten voortkomen uit oprechte zorgen, noodzakelijk zijn ter bescherming van bijvoorbeeld het klimaat, en non-discriminatoir van aard zijn, maar tot nu toe heeft deze boodschap weinig effect gesorteerd.

Verschillende hedendaagse mondiale problemen – zoals de mondiale afname aan biodiversiteit klimaatverandering, en voedselzekerheidsproblematiek – vragen eveneens om mondiale oplossingen, waar handel onderdeel van de oplossing kan zijn. Voor deze vraagstukken bestaat in veel gevallen nog geen mondiaal raamwerk. Het WTO-kader moet landen in staat stellen deze uitdagingen het hoofd te bieden; hier zijn veelal nieuwe regels en akkoorden voor nodig. Bij het uitblijven van een antwoord van de WTO is het risico dat landen beleidsmaatregelen nemen die niet WTO-conform zijn en ten koste gaan van andere landen.

Voor MC13 zal het van belang zijn om de hervorming en modernisering van de WTO nu echt gestalte te geven, met een duidelijk pakket aan prioriteiten en een duidelijk tijdspad. Hierbij is van belang het geschillenbeslechtingsmechanisme te hervormen en herstellen, verbeterde regels voor een gelijk speelveld overeen te komen, en het milieu en duurzaamheid verder op de agenda te zetten in de WTO. Ook is een prioriteit het 'rulebook' van de WTO op andere punten te moderniseren, onder andere in de vorm van een vervolgverdrag op visserijsubsidies en plurilaterale verdragen op gebied van e-commerce en investeringsfacilitatie. Tegelijkertijd is het van belang om resultaten te boeken op onderwerpen die voor ontwikkelingslanden van belang zijn, zoals landbouw.

4. Algemene inzet

Het Koninkrijk der Nederlanden heeft als middelgrote economie met een open karakter een groot belang bij handel en investeringen. Het Koninkrijk der Nederlanden staat voor zo'n 3% van de wereldhandel: het is het vierde land qua aandeel in de mondiale export van goederen en het achtste land in de export van diensten (in 2022). Nederlandse bedrijven zijn actief in alle hoeken van de wereld. De mate van succes van bedrijven wordt

in grote mate bepaald door een stabiel en voorspelbaar ondernemersklimaat. Het op regels gebaseerde handelssysteem, met de WTO als centrale organisatie, is daarom voor het Koninkrijk der Nederlanden van groot belang. Elk bedrijf dat internationaal opereert profiteert elke dag van de duidelijke kaders die het handelssysteem biedt.

4.1 Hervorming van de WTO

Het handelspolitieke landschap is sterk veranderd sinds de oprichting van de WTO in 1995, terwijl de institutionele structuur van de organisatie ongewijzigd is. Als gevolg hiervan is er onder meer sprake van moeizame en langzame besluitvorming en recentelijk een geschillenbeslechtingssysteem dat niet meer volledig functioneert. Ook is er te weinig aandacht voor belangrijke onderwerpen als een wereldwijd gelijk speelveld voor industriële goederen en handel & milieu binnen de WTO. De Nederlandse inzet is daarom gericht op institutionele en inhoudelijke hervorming om de WTO gereed te maken voor een multipolaire wereld met botsende belangen, waarbij de WTO ook in turbulente tijden kan blijven zorgen voor duidelijke regels, transparantie en dialoog. Prioriteit binnen de hervormingsagenda ligt voor het Koninkrijk der Nederlanden bij het hervormen en herstellen van het geschillenbeslechtingssysteem, evenals bij meer transparantie en aangescherpte regel voor industriële subsidies, en verdere integratie van handel en milieu en sociale kwesties (inclusief vraagstukken t.a.v. verschillende productiestandaarden op deze terreinen) op de WTO-agenda.

4.2 Nieuwe regelgeving

Om met de tijd mee te groeien, is het van belang dat de WTO-leden tot aanvullende handelsregels komen voor een aantal hedendaagse onderwerpen. Multilaterale afspraken met alle 164 leden hebben voor het Koninkrijk der Nederlanden daarbij de voorkeur. Als leden zich daar om goede redenen niet in herkennen, of voortgang in onderhandelingen blijven frustreren, ondersteunt het Koninkrijk der Nederlanden dat plurilaterale groepen van gelijkgezinde leden aanvullende afspraken met elkaar maken – de zogeheten *Joint Statement Initiatives* (JSI's). Het Koninkrijk der Nederlanden zet daarbij in op zo ambitieus mogelijke resultaten, met een zo breed mogelijk aantal deelnemers in het geval van dergelijke plurilaterale verdragen. Een breed draagvlak, ook onder ontwikkelingslanden, is hierbij van groot belang (zie ook 4.3).

4.3 Inclusiviteit van het handelssysteem

Het is in het belang van het Koninkrijk der Nederlanden om een goed functionerend, op regels gebaseerd multilateraal handelssysteem te behouden en geo-economische fragmentatie zoveel mogelijk te voorkomen. Gelet op de Nederlandse samenhangende agenda van handel, investeringen en ontwikkelingssamenwerking zet het Koninkrijk der Nederlanden in op het goed betrokken houden van ontwikkelingslanden, en LDC's in het bijzonder, bij de WTO. Handel is een motor voor duurzame economische ontwikkeling en essentieel onderdeel van de structurele aanpak van armoedebestrijding. De Nederlandse inzet, ook in het kader van Versterkt Engagement, is er daarom op gericht de belangen van ontwikkelingslanden in oogmerk te nemen en te bepleiten waar mogelijk. Als deze landen de indruk hebben dat het handelssysteem vooral in het voordeel van grotere, rijkere economieën functioneert, dan is het risico dat zij zich afwenden van dit systeem en protectionisme

omarmen. Ook vormen deze landen voor het Koninkrijk partners voor bilaterale samenwerking en zijn het potentiële afzetmarkten voor onze bedrijven.

5. Prioriteiten

Voor MC13 hebben de volgende onderwerpen in het bijzonder prioriteit:

1. WTO-hervorming:

- *1.1 Hervorming en herstel van het geschillenbeslechtingssysteem*
- *1.2 Transparantie en verbeterde regels voor industriële subsidies*
- *1.3 Verdere integratie handel en milieu in WTO-agenda*

2. Vervolgakkoord over schadelijke visserijsubsidies

3. Afspraken over hervormingen van WTO-landbouwregels en voedselzekerheid

Deze issues zijn in het onderstaande overzicht met een asterisk (*) aangegeven.

6. Instructies MC13

6.1 Hervorming van de WTO

Multilaterale onderhandelingen

Geschillenbeslechting*

Doel:

- Herstel en hervorming van bindende geschillenbeslechting WTO per 2024.

Positie KNL:

- Onpartijdige, juridisch bindende geschillenbeslechting van essentieel belang voor effectiviteit van de uitvoering en handhaving van WTO-regels.
- Ontwikkelingslanden dienen ten volle deel te kunnen nemen aan geschillenbeslechtingssysteem en te kunnen beschikken over voldoende juridische en technische kennis hiervoor.

Inzet:

- Inzet op akkoordtekst over hervorming van geschillenbeslechtingssysteem tijdens MC13. In ieder geval akkoord per eind 2024.
- Inzet op herstel quorum Appellate Body door instemming VS met aanstelling nieuwe AB-leden.
- Totdat AB hersteld is: inzet op zo breed mogelijke deelname aan *Multi-Party Interim Agreement* (MPIA) dat momenteel als interimoplossing functioneert.
- Open grondhouding voor relevante voorstellen, inclusief waar deze bijdragen aan een totaalakkoord met ook de VS. Dit betreft o.a. mogelijkheden voor het in vroeg stadium voorkomen of afhandelen van geschillen, zoals door nader overleg tussen leden of moderatie door een derde partij.
- Ondersteuning van *Advisory Centre for WTO Law* (ACWL) ter ondersteuning van ontwikkelingslanden in WTO-zaken.

Uitvoering:

- Druk blijven houden op hervormingsproces Genève.
- Inzet op begin tekstonderhandelingen zomer 2023. Conceptakkoord voor MC13. In ieder geval inzet op respecteren uiterste deadline van eind 2024.
- Inzet op brede *outreach* door Europese Commissie (CIE) op gebied van hervorming en herstel geschillenbeslechting.
- Bereidheid tonen aanvullende aanpassingen in geschillenbeslechting door te voeren, indien deze noodzakelijke en relevant zijn.
- Opbrengen noodzaak tot hervorming en herstel in bilaterale contacten, in het bijzonder contacten met de VS.
- Voortzetting financiering ACWL en ondersteuning outreach over de grote waarde van het centrum voor ontwikkelingslanden.

Bredere discussie

Gelijk speelveld*

Doel:

- Bevorderen van een mondiaal gelijk speelveld in de industriële sector, mede in het belang van eerlijke uitgangspunten voor Nederlandse bedrijven op hun eigen markt, in de handel en bij hun buitenlandse investeringen.

Positie KNL:

- Grootschalige handelsverstorende industriële subsidies leiden tot oneerlijke concurrentie op wereldmarkten. Nederlandse bedrijven verliezen als gevolg daarvan omzet.
- Bedrijven in staatseigendom (SOE's) worden vaak misbruikt voor het geven van verkapte subsidies of steun. Dit draagt bij aan handelsverstoring en gebrek aan transparantie.
- Subsidies kunnen bijdragen aan verduurzaming van industriële sectoren wereldwijd, maar dienen niet marktverstorend of protectionistisch van aard te zijn.
- Juist (kleinere) ontwikkelingslanden kampen met concurrentieproblemen als gevolg van grootschalige industriële subsidiëring en hebben daarom belang bij een gelijk speelveld.

Inzet:

- Inzet op betere dialoog over de uitgangspunten voor industriële subsidies (w.o. groene subsidies) in de WTO.
- Inzet op verbeterde transparantie en analyse rondom industriële subsidies en SOE's.
- Inzet op aangescherpte regels voor industriële subsidies ten opzichte van de huidige Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (ASCM). Marktverstorende Chinese steunmaatregelen zouden in ieder geval onder deze regels dienen te vallen.
- Tegelijk zou de ruimte voor subsidies die bijdragen aan vergroening kunnen worden vergroot, met name als deze zijn gericht op eenmalige impulsen en steun voor innovatie.
- Inzet op aangescherpte regels en meer regelgevende duidelijkheid over staatsgeleide bedrijven ten opzichte van de huidige Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (ASCM).

Uitvoering:

- Steun voor voorstel EU tot opzetten *working group* op dit onderwerp tijdens MC13.
- Outreach EU in WTO naar andere gelijkgezinde landen.
- Open dialoog met ontwikkelingslanden gegeven hun zorgen over ongelijke fiscale ruimte en subsidieverlening tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Focus op voordelen en kansen voor hen.
- Formuleren duidelijker beleidsinzet EU. Genereren van nieuwe beleidsvoorstellen, zoals ontwikkeling van een stoplichtsysteem voor industriële subsidies (groene box, gele box, rode box), omgekeerde notificatieplicht, of het aanscherpen van de definitie van *public body* in WTO-verband.

Plurilaterale samenwerking

Handel en milieu*

Doel:

- Verder integreren van milieu- en duurzaamheidsaspecten in de WTO-agenda (inclusief de deliberatieve functie) en uiteindelijk het WTO-acquis, zodat de WTO verder bijdraagt aan brede welvaartsdoelen.

Positie KNL:

- De WTO kan een specifieke, maar significante rol spelen in het bereiken van de SDG's, milieudoelen en de klimaatambities uit het Parijsakkoord.
- De WTO kan een positieve bijdrage leveren door het faciliteren van handel in milieugoederen en -diensten door het wegnemen van handelsbarrières.
- De WTO biedt een platform voor dialoog, transparantie, coherentie, en samenwerking op het gebied van unilateraal milieubeleid met handelseffecten en verschillende standaarden.
- Bij voorkeur zijn zo veel mogelijk landen, waaronder ontwikkelingslanden, hierbij betrokken en vindt de dialoog over handel en milieu in multilateraal verband plaats. Ook is het van belang Small Island Developing States (SIDS) hier goed bij te betrekken, die sterk de gevolgen van klimaatverandering ondervinden en tegelijkertijd de middelen ontberen om zich hier tegen te beschermen.

Inzet:

- Versterken van de deliberatieve functie van de WTO door het stimuleren van dialoog en samenwerking in het *Committee on Trade & Environment* (CTE).
- Voorkomen dat de discussies zich alleen op EU-maatregelen (zoals CBAM, ontbossingsverordening, Ecodesignverordening) richten.
- Inzet op duidelijke deliverables vanuit *Trade and Environmental Sustainability Structured Discussions* (TESSD) voor MC13 zoals vervolgacties voor het faciliteren van handel in milieugoederen en -diensten; het bespreken van overkoepelende kaders voor WTO-conformiteit van maatregelen (productiestandaarden); verder uitwerken van de ontwikkelingsdimensie.
- Inzet op deliverables uit de discussies onder de verklaring over Fossiele Brandstofsubsidies en Plasticvervuiling.

Uitvoering:

- Opzoeken allianties met gelijkgezinde landen voor duidelijke deliverables onder de TESSD-werkstromen, uiteindelijk met het oog op steun voor het opstellen van een (levende) lijst met relevante goederen en -diensten en handelsbarrières (inclusief non-tarifaire barrières).
- Bijdragen aan de discussie over de werkstroom milieugoederen en -diensten, bijvoorbeeld met het identificeren van handelsbarrières in waardeketens en het verder in kaart brengen van handelsstromen.
- Aansporen tot verder ontwikkelen EU-inzet en -visie op handel en milieu vanuit de Europese Commissie, in samenwerking met gelijkgezinde lidstaten.
- In EU-verband verkennen van de wenselijkheid en haalbaarheid om te werken aan de interpretatie van het akkoord inzake technische barrières (TBT).
- Bijdragen aan de discussie over productievereisten omwille van het milieu, bijvoorbeeld door transparantie en informatie-uitwisseling over standaarden, het promoten van coherentie in standaarden, het overbrengen van de noodzaak en bevorderen van EU-ondersteuning.
- Streven naar coherentie met initiatieven op het gebied van productiestandaarden in andere fora (bijvoorbeeld WB, OESO, G20, IMF) en bevorderen van synergiën.
- Open oor voor de positie van derde landen over (unilaterale) milieumaatregelen in de WTO, en meenemen van deze perspectieven in beleidsvorming.

Bredere discussie

Sociale issues - gender, arbeidsrechten, etc.

Doel:

- Verder integreren van sociale overwegingen, zoals genderaspecten en arbeidsrechten, in de WTO-agenda.

Positie KNL:

- De WTO kan een bijdrage leveren aan brede welvaart, de sociale componenten van de SDG's en de vooruitgang op sociale issues door deze te agenderen en hier verder werk van te maken.
- Sociale overwegingen kunnen door WTO-leden meegenomen worden in en parallel aan lopende WTO-onderhandelingen, onder andere met het oog op flankerend beleid.
- Waar een aantal milieuorganisaties reeds betrokken zijn bij informele plurilaterale milieudiscussies (TESSD) is het wenselijk dat de WTO en ILO nauwer samenwerken.

Inzet:

- Inzetten op analyse van de brede welvaartseffecten van handelsbeleid, onder andere de effecten op werkgelegenheid van verschillende inkomensgroepen en vrouwen in verschillende posities.
- Inzetten op toepassing door de EU van een genderlens in het WTO-werk, en andere landen hiertoe stimuleren waar passend, conform de inzet van het kabinet op een feministisch buitenlandbeleid.
- Versterken van de deliberatieve functie van de WTO met betrekking tot sociale kwesties door het stimuleren van een onderzoeksagenda en verschaffen van transparantie over sociale maatregelen met een handelsdimensie.
- Versterken van de samenwerking tussen de ILO en WTO, bijvoorbeeld door gezamenlijke analytisch werk en evenementen.

Uitvoering:

- Opbrengen van argumenten met een genderlens in fora als RBZ/Handel en TPC.
- Bijdragen aan de WTO-discussie over de sociale effecten van handelsbeleid (werkgelegenheid, arbeidsrechten, gender), inclusief door betere analyses van voor- en nadelen van handel voor werknemers (banen), ondernemers en consumenten.
- Opzoeken van allianties met gelijkgezinde landen om de deliberatieve en platformfunctie van de WTO verder te benutten.
- Inzetten op dat de EU in WTO-verband transparant is over de vormgeving van nieuwe sociale maatregelen, derde landen vroegtijdig informeert en betrekt.
- Bevorderen van samenwerking tussen (de secretariaten van) de WTO en ILO, bv. door gezamenlijk onderzoek over de samenhang tussen handel en arbeid.

5.2 Nieuwe regelgeving

Multilaterale onderhandelingen

Visserijsubsidies*

Doel:

- Bereiken van een vervolgakkoord over verdere inperking van subsidies die bijdragen aan overbevissing en overcapaciteit voordat MC13 plaatsvindt conform het tijdspad van de voorzitter.
- Snelle ratificatie, inwerkingtreding en implementatie van het MC12-akkoord door alle WTO-leden, waaronder de EU.
- Voorkomen dat het MC12-akkoord komt te vervallen (als de aanvullende bepalingen niet vier jaar na inwerkingtreding zijn aangenomen, tenzij anders besloten door de General Council).

Positie KNL:

- Alle visserij moet uiteindelijk duurzaam zijn. Dit impliceert dat visbestanden wereldwijd zich tenminste moeten kunnen handhaven op een niveau waarbij de reproductie in de relatie tot de vangsten optimaal geborgd is. Een WTO-akkoord over schadelijke visserijsubsidies kan hieraan bijdragen.

Inzet:

- Visserijsubsidies op illegale, ongereguleerde en ongerapporteerde (IUU) visserij moeten zo spoedig mogelijk worden afgeschaft.
- Op maat gemaakte uitzondering/bepaling op disciplines voor zeer kleinschalige/lokale vissers in ontwikkelingslanden. LDC's die niet aan grootschalige industriële visserij doen krijgen een overgangsperiode.
- Subsidies die bijdragen aan overcapaciteit en overbevissing en visserij met negatief effect op overbeviste bestanden moeten verboden worden (met uitzondering van subsidies die gericht zijn op het duurzame behoud en/of herstel van visserijbestanden).
- Rekening houden met belangen Koninkrijk der Nederlanden op duurzame visserij, voor wat betreft investeringen ten aanzien van onderzoek bestandsbeheer, duurzaamheid, verbetering vismethoden, (duurzame) visserijakkoorden met derde landen en gelijk speelveld met andere (grote en kleine) visserijlanden.

Uitvoering:

- Identificeren van de verschillende posities van WTO-leden voor een vervolgakkoord over overbevissing en overcapaciteit.
- Opzoeken van allianties van gelijkgezinde landen voor het vervolgakkoord.
- Met zowel grotere vislanden in ontwikkelde als ontwikkelende groep werken aan een gedeeld begrip van de minimale definitie en operationalisering van duurzaam visserijbeheer.
- Instemmen met EU-raadsbesluit m.b.t. het MC12-akkoord, naar verwachting rond de zomer 2023.
- Inzetten op snelle ratificatie door WTO-leden, met oog op spoedige inwerkingtreding (ratificatie door 2/3 van de leden).
- Bijdrage NL aan het visserijfonds. Het WTO-visserijsubsidiefonds inzetten voor effectieve implementatie van het MC12-akkoord, en als prikkel tot ratificatie.

Plurilaterale samenwerking

Breder gebruik plurilaterale akkoorden in WTO

Doel:

- Moderniseren van regelgeving WTO door middel van plurilaterale samenwerking, bij ontbreken van voortgang in multilaterale onderhandelingen.

Positie KNL:

- Plurilaterale samenwerking is van groot belang voor modernisering WTO-regels en in lijn met WTO-regels.
- Plurilaterale samenwerking binnen de WTO moet op transparante wijze geschieden en openstaan voor alle leden.

Inzet:

- Normaliseren van gebruik plurilaterale akkoorden waar een multilateraal akkoord geen mogelijkheid is.
- Wegnemen oppositie tegen plurilaterale akkoorden bij een klein aantal WTO-leden.
- Sluiten van plurilaterale akkoorden tijdens MC13: *JSI on Investment Facilitation for Development* en mogelijk *JSI on E-commerce.*
- Succesvolle implementatie en integratie in het WTO-acquis van *JSI on Services Domestic Regulation*. WTO-brede erkenning van de herziene dienstenschema's.
- Volledige integratie van de *JSI on Investment Facilitation for Development* en de *JSI on E-commerce* in het WTO-acquis middels Annex IV. Als dit niet mogelijk blijkt, dan implementatie parallel aan de WTO.

Uitvoering:

- Inzet op voltooien onderhandelingen *JSI on Investment Facilitation for Development* en *JSI on E-commerce.*
- Inzet op brede outreach door CIE en lidstaten voor benadrukken belang en voordelen van plurilaterale samenwerking, juist ook voor ontwikkelingslanden.
- Doorontwikkelen narratief over belang van plurilaterale samenwerking binnen de WTO. Tegengaan narratief dat plurilaterale samenwerking niet in lijn zou zijn met WTO-regels en dat ontwikkelingslanden onder druk zouden deelnemen (veel ontwikkelingslanden verzetten zich zelf tegen dit narratief).
- Druk op de enkele WTO-leden die bezwaar hebben tegen plurilaterale akkoorden, met nadruk op dat zij samenwerking van andere WTO-leden niet in de weg kunnen staan als deze samenwerking niet tot economische schade voor henzelf leidt. Hierbij kan de EU ook andere JSI-deelnemers vragen om druk te zetten.

Plurilaterale samenwerking

E-commerce

Doel:

- Bereiken van een ambitieus plurilateraal regelgevend akkoord voor digitale handel tijdens MC13 of zo snel mogelijk daarna.
- Bereiken van een permanente oplossing voor het moratorium op e-commerce.

Positie KNL:

- Plurilaterale afspraken faciliteren digitale handel en vergroten mogelijkheden voor bedrijven, inclusief het creëren of versterken van mogelijkheden voor het MKB om kansen die e-commerce biedt te benutten.
- Internationale regels hebben meerwaarde om een goed functionerend, op regels gebaseerd multilateraal handelssysteem te behouden en kaders te scheppen voor ongeregelde ''nieuwe'' ontwikkelingen.
- NL is ook voorstander van het multilateraal werkprogramma op e-commerce, inclusief het verlengen van het moratorium op douaneheffingen bij elektronische transmissies zolang er geen permanente oplossing is gevonden. Het heeft echter de voorkeur op niet al te lange termijn tot een permanente oplossing te komen.

Inzet:

- Inhoudelijke focus op het faciliteren van digitale handel waaronder het gelijk speelveld voor bedrijven en consumenten middels afspraken over o.a. het erkennen van elektronische contracten en handtekeningen, consumentenbescherming, grensoverschrijdende datastromen en bescherming persoonsgegevens en privacy.
- Van belang dat de deelnemende leden, waaronder de EU en VS, elkaar vinden ten aanzien van belangrijke bepalingen zoals mogelijke bepalingen over grensoverschrijdende datastromen en de bescherming van persoonsgegevens. Een akkoord tussen de EU en VS is cruciaal voor het doen slagen van de onderhandelingen en het inperken van CHN data lokalisatie maatregelen.
- NL steunt het werk van UNCTAD op e-commerce om te zorgen dat ontwikkelingslanden kunnen mee kunnen komen in een groeiende e-commercesector.

Uitvoering:

- *Joint Statement* over het starten van de e-commerce-onderhandelingen ondertekend door 76 WTO-leden op 25 januari 2019 te Davos (inmiddels doen 89 leden mee), op basis van politiek commitment tijdens MC11 in 2017.
- Bilaterale contacten en *outreach* naar ontwikkelingslanden om belangen en zorgen mee te kunnen nemen in onderhandelingen.
- Ambitie om voor het eind van 2023 met belangrijke resultaten te komen en afspraken over onderwerpen waar politiek consensus voor nodig is.

Plurilaterale samenwerking

Investeringsfacilitatie voor ontwikkeling

Doel:

- Bereiken van een plurilateraal akkoord op investeringsfacilitatie, ter verbetering van het investeringsklimaat in ontwikkelingslanden en LDC's.

Positie KNL:

- Het kabinet steunt de onderhandelingen over investeringsfacilitatie.
- Directe buitenlandse investeringen kunnen bijdragen aan duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden en LDC's.
- Ook Nederlandse bedrijven kunnen profiteren van een verbetering van het investeringsklimaat in deze landen.
- Behouden en vergroten steun van ontwikkelingslanden voor deze JSI. Betrokkenheid en eigenaarschap van ontwikkelingslanden is essentieel voor het succes van deze JSI en de implementatie in het WTO-kader.

Inzet:

- Inzet op transparantie en voorspelbaarheid van investeringsmaatregelen verbeteren, administratieve procedures vereenvoudigen en versnellen, en de dialoog tussen overheden en investeerders versterken. NB investeringsbescherming en markttoegang zijn geen onderdeel van het akkoord.
- Inzet op voldoende technische bijstand en capaciteitsopbouw voor ontwikkelingslanden, LDC's en SIDS binnen een plurilateraal verdrag.
- Tegengaan narratief India en Zuid-Afrika over JSI's: deze JSI heeft momenteel meer dan 100 deelnemers, waaronder veel ontwikkelingslanden en LDCs.

Uitvoering:

- Afronden van technische onderhandelingen voor eind zomer 2023.
- M.b.t. technische assistentie: bevorderen van coherentie en synergie tussen nieuwe projecten en bestaande steun evenals effectiviteit, efficiëntie en toegevoegde waarde, ook met het oog op Nederlandse steun (bv. UNCTAD).
- Onderdeel van de onderhandelingen is een *Needs Assessment Analysis* voor ontwikkelingslanden. Concept hiervan wordt gepresenteerd tijdens in april. Dit document moet ontwikkelingslanden houvast geven om analyse uit te voeren welke stappen gezet moeten worden voor implementeren afspraken in de IFD-overeenkomst.

Multilaterale onderhandelingen

Intellectuele eigendomsrechten

Doel:

- Behoud van multilateraal systeem van intellectuele eigendomsrechten, beter gebruik maken van flexibiliteiten voor ontwikkelingslanden waar dat noodzakelijk blijkt.
- Daarbij handel in essentiële medische producten en vaccins ten tijde van een gezondheidscrisis faciliteren, en productieverhoging van vaccins ondersteunen en eventuele IE-restricties effectief adresseren.

Positie KNL:

- Het multilateraal systeem van intellectuele eigendomsrechten is essentieel voor het bevorderen van mondiale innovatie en kennisuitwisseling.
- Waar bescherming van intellectuele eigendomsrechten aantoonbaar een barrière vormt voor de publieke gezondheid, technologische kennisuitwisseling of ontwikkeling van ontwikkelingslanden, steunt NL het gebruik van de flexibiliteiten die TRIPS biedt.

Inzet:

- Inzetten op behoud van het huidige systeem van intellectuele eigendomsrechten (TRIPS) inclusief de ruimte (flexibiliteiten) die het TRIPS-verdrag biedt aan landen om de volksgezondheid te beschermen en toegang tot medicijnen voor iedereen te waarborgen.
- Constructieve houding ten opzichte van de vraag voortkomend uit de tijdens MC12 overeengekomen *waiver* of deze moet worden uitgebreid tot COVID-19-therapeutica en -diagnostica, met daarbij nadruk op voldoende empirische onderbouwing van deze uitbreiding.

Uitvoering:

- Steunen in o.a. TPC van constructieve deelname EU aan het debat met betrekking tot intellectuele eigendomsrechten.
- Dialoog houden met verschillende stakeholders over inzet en nieuwe ontwikkelingen op gebied van intellectuele eigendomsrechten.
- Voortzetting interdepartementale afstemming voor beleidscoherentie tussen intellectueel eigendom, handel, ontwikkelingssamenwerking, en gezondheid.

5.3 Inclusiviteit van het multilaterale handelssysteem

Bredere discussie

Hulp en handel

Doel:

- Bevordering van de SDG's door middel van verdere integratie van ontwikkelingslanden, LDC's en SIDS in het multilaterale handelssysteem, en mondiale waardeketens.

Positie KNL

- Betere integratie van ontwikkelingslanden, LDC's en SIDS in het multilaterale handelssysteem en mondiale waardeketens draagt bij aan de ontwikkeling van deze landen en het behalen van de SDG's, en creëert kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven.
- Deze integratie is op de lange termijn essentieel voor de houdbaarheid van het multilaterale handelssysteem.
- KNL draagt daarom financieel bij aan deze integratie middels *Aid-for-Trade* en Geneefse projecten.
- KNL houdt daarnaast oog voor de belangen van ontwikkelingslanden, en LDC's in het bijzonder, in de beleidsvorming binnen de EU.

Inzet:

- Oog voor de belangen van ontwikkelingslanden en SIDS in WTO-beleid van de EU.
- Financiering van projecten die bijdragen aan verdere integratie.
- Goed bestuur van lopende projecten, voorkomen van wanbestuur en integriteitsschendingen.
- Effectieve benutting van de Nederlandse positie als voorvechter van integratie van ontwikkelingslanden in multilaterale context. *Outreach* naar en dialoog met voor KNL belangrijke partnerlanden op gebied van handel of ontwikkelingssamenwerking.

Uitvoering:

- Wijzen op belangen en perspectieven van ontwikkelingslanden en SIDS in TPC en RBZ/Handel.
- Financiering van initiatieven/entiteiten:
  - *Advisory Center for WTO Law* (ACWL)
  - *Standards and Trade Development Facility* (STDF)
  - *Netherlands Trainee Programme* (NTP)
  - WTO Visserijfonds
  - UNCTAD: investeringen, digitaal, schuldmanagement
  - *International Trade Centre* (ITC) – NL *Trust Fund* V
  - Wereldbank *Umbrella Facility for Trade & Trade Facilitation Support*
  - TradeMark Africa (TMA)
  - Trade Facility West Africa (TFWA)
  - Centrum tot Bevordering van de Import uit ontwikkelingslanden (CBI)
- Uitgangspunten bij financiering projecten Genève:
  - Brede donorbasis, niet alleen *usual suspects* zoals VK, ZWE, DK.
  - Effectieve, onafhankelijke en financieel goed onderlegde raad van bestuur.
  - Geen overmatige bezoldiging van (hoger) management.
- Benadrukken van Nederlandse ondersteuning van projecten en *Aid-for-Trade* in bilaterale en multilaterale contacten met ontwikkelingslanden.

Multilaterale onderhandelingen

Landbouw en voedselzekerheid*

Doelen:

- Versterken van de bijdrage van handel en WTO-afspraken aan wereldwijde voedselzekerheid en het openhouden van internationale voedselmarkten.
- Aandacht voor zorgen ontwikkelingslanden over multilaterale landbouwregels.

Positie KNL:

- Het openhouden van internationale voedselmarkten is een belangrijke voorwaarde voor het zekerstellen van mondiale voedselzekerheid. Protectionistische maatregelen van landen brengen de mondiale voedselzekerheid in het gevaar, ook omdat andere landen kunnen volgen en zo een sneeuwbaleffect ontstaat.
- KNL is voorstander van beteugeling binnenlandse landbouwsteun. KNL is bereid te kijken naar verdergaande reducties van subsidieplafonds, mits dit bijdraagt aan betekenisvolle concessies van andere leden.
- KNL heeft begrip voor de zorgen van ontwikkelingslanden, zoals het gebrek aan een permanente oplossing voor *public stockholding* en de wens tot beperking van binnenlandse handelsverstorende landbouwsteun. KNL staat open voor nieuwe voorstellen. Dit dient echter niet te leiden tot toename van handelsverstoringen.
- Landbouwsteun zou integraal moeten bijdragen aan duurzame landbouw. Landbouwsubsidies van WTO-leden moeten dan ook die kant op bewegen.

Inzet:

- Actieve inzet EU op herstart landbouwonderhandelingen, met als doel akkoord over een roadmap tijdens MC13.
- Focus landbouwonderhandelingen op een beperkt aantal issues: permanente oplossing voor *public stockholding*, inperken van handelsverstorende landbouwsteun, transparantie, en aandacht voor milieu en klimaatverandering.
- Public stockholding: inzet op ontwikkeling van compromisvoorstel EU op gebied van public stockholding, waarmee EU tegemoet komt aan zorgen ontwikkelingslanden. EU kiest constructieve benadering van nadere uitwerking van compromisvoorstellen op gebied van *public stockholding*, die de mogelijkheden van de armste landen niet verder beperken.
- Inperken handelsverstorende landbouwsteun: EU kan in toekomstige onderhandelingen voorstellen de eigen toegestane maxima te beperken als onderdeel van een landbouwpakket; de huidige WTO-*commitments* op landbouwsteun bieden de EU namelijk veel meer ruimte dan de EU op dit moment gebruikt. Inzet op verschuiving landbouwsteun van *amber box* naar *green box*.
- Transparantie: inzet op vergroten transparantie en toezien op indienen notificaties van landbouwsteun door WTO-leden.
- Milieu en klimaat: rekening houden in landbouwonderhandelingen met impact op milieu en klimaat.
- Voedselzekerheid: uitspreken WTO-leden tegen onnodig handelsbelemmerende maatregelen op voedselwaren, met name exportrestricties.

Uitvoering:

- Aandringen in TPC op ontwikkeling van roadmap voor MC13, in samenwerking met andere landen, w.o. ontwikkelingslanden.
- Bilaterale contacten met sleutelspelers op dossier (IND, ZAF, CAIRNS-groep, CHN, VS, LDC's en voedselimporterende landen).
- Samenwerken met LDC's en voedselimporterende landen ihkv de MC12-verklaring over voedselzekerheid.

Bredere discussie

Special & Differential Treatment (SDT)

Doel:

- Komen tot een meer gedifferentieerde aanpak van *Special & Differential Treatment* (SDT) die beter tegemoet komt aan de behoeften van ontwikkelingslanden, en tegelijkertijd oneigenlijk beroep hierop voorkomt.

KNL positie:

- KNL ziet de noodzaak van uitzonderingen van WTO-regels (SDT) voor ontwikkelingslanden en in het bijzonder de minst ontwikkelde landen (LDC's). Ontwikkelingslanden moeten kunnen beschikken over flexibiliteiten als het niet realistisch is te verwachten dat zij direct aan nieuwe regels kunnen voldoen of als dat met het oog op ontwikkeling niet wenselijk is. Deze uitzonderingen dienen echter meer gebaseerd te worden op daadwerkelijke ontwikkelingsbehoeften.
- China en een aantal andere rijkere landen beroepen zich oneigenlijk op SDT, gezien hun ontwikkelingsstatus.
- Een meer gedifferentieerde aanpak ten aanzien van flexibiliteiten voor landen in verschillende fasen van ontwikkeling geeft daarnaast een impuls aan de concessiebereidheid van ontwikkelde landen om multilaterale handelsafspraken te maken.

Inzet:

- De volgende drie groepen landen zouden in elk geval nooit aanspraak moeten kunnen doen op SDT: (i) OESO-leden, (ii) hoge inkomenslanden en (iii) landen met een groot aandeel in de wereldhandel.
- LDC's zouden in ieder geval wel aanspraak moeten kunnen blijven maken op SDT. KNL is voorstander van een (redelijke) transitieperiode voor '*graduating LDCs*' die de LDC-categorie ontgroeien. Ook staat KNL open voor discussie over of LDC's in sommige gevallen meer flexibiliteiten nodig hebben.
- Voorwaarde voor de tussengroep van ontwikkelingslanden (m.n. middeninkomenslanden) in lopende onderhandelingen is dat zij kunnen aantonen waarom bepaalde uitzonderingen nodig zijn voor hen. Inzet is hierbij op een zo gedifferentieerd mogelijke aanpak.

Uitvoering:

- Inzet op afnemend beroep op SDT door China en andere landen die oneigenlijk beroep doen op SDT.
- Proactieve *outreach* naar LDC's en brede groep ontwikkelingslanden
- De uitwerking van een herziene aanpak over SDT moet plaatsvinden in substantiële onderhandelingen, bijvoorbeeld over visserijsubsidies, e-commerce en investeringsfacilitatie.